

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-63>

УДК 331.146

УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ У ПІДПРИЄМНИЦТВІ ТА РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ

Q-MANAGEMENT OF MANAGEMENT DECISIONS IN ENTREPRENEURSHIP AND TERRITORIAL DEVELOPMENT

Овдіюк Олена Миколаївнакандидат економічних наук, доцент,
Поліський національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3368-4835>**Плотнікова Марія Федорівна**кандидат економічних наук, доцент,
Поліський національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2852-3009>**Ovdiyuk Olena, Plotnikova Mariia**
Polissia National University

Соціально-екологічні трансформації суспільно-економічної системи, у тому числі у наслідок прояву наступного етапу індустріалізації. Виключна роль, при цьому, належить людському капіталу, завдяки якому реалізуються зміни, на який вони є спрямованими та ініційованими. Відсутність системного підходу в управлінні, недостатній рівень співпраці, партнерства, інтеграції та взаємодії у цілісній структурі «бізнес – держава – соціум» стають причиною конфліктів. Загострення ситуації відбувається також внаслідок одночасного прояву протилежних процесів: прагнення бізнесу до зниження трансакційних витрат, у тому числі за рахунок впровадження технологічних інновацій та, як наслідок, вивільнення працівників, а також ріст безробіття та посилення нерівності між соціальними групами. Потреба подолання вказаних проблем та тлі пошуку довгострокових ефективних управлінських рішень виявила якісну складову у їх основі.

Ключові слова: інновації, креативний підхід, менеджмент, управлінське рішення, управління якістю, підприємництво.

Socio-ecological transformations of the socio-economic system, including as a result of the manifestation of the next stage of industrialization. The exclusive role, at the same time, belongs to human capital, thanks to which changes are implemented, for which they are directed and initiated. The lack of a systematic approach to management, insufficient level of cooperation, partnership, integration and interaction in the integral structure of "business – state – society" cause conflicts. The situation is also aggravated by the simultaneous manifestation of opposite processes: the desire of businesses to reduce transaction costs, including through the introduction of technological innovations and, as a result, the release of employees, as well as an increase in unemployment and increased inequality between social groups. The need to overcome these problems and the search for long-term effective management solutions revealed a qualitative component in their basis. In view of this, the key condition for quality management is a worldview-process approach. The practical implementation of this approach at its highest level has found its manifestation in the activities of Family Homestead Settlements. Family Homesteads purposeful communities focused on communication, cooperation and holistic integration of human activities into the environment. The source of forming a model of a sustainable, capable lifestyle and consumption based on the principle of reasonable sufficiency. Such people lead a sustainable lifestyle in communities, solve consumption problems using various strategies and behaviors that reduce the anthropogenic burden on the environment and future generations. The complexity of this phenomenon is reflected in the richness of the collected source data. The results obtained demonstrate the system of communication, production and from the point of view of developing the permaculture system and developing alternative settlements as a consequence of the transformation of public life with the predominance of environmental and social priorities. The focus on Sustainable Development, the use of renewable energy sources, waste-free living and noospheric approaches in education and upbringing, both in theory and in practice, is clearly a trend of our time. It is based on the idea of conscious consumption, individual responsibility for the future of the planet, and the Prevention of exceptional materialism as a way of life. modern trends in society provoke the process of rethinking life in a multi-vector manifestation and in the long term. Family Homestead and ecological settlements

evaluate their own activities based on the anthropogenic impact on the environment, without allowing a decrease in its potential and productivity. The existing international experience demonstrates the priority of national and supranational environmental and social policies. Numerous grant programs, state budget funds and local finances are designed to form the foundations of the local economy, create conditions for national identity, reassess the concept of "needs", consumption practices and life priorities. Answering certain aspects of social life our research leaves questions about the motives for the emergence of the movement for ecological and Family Homestead settlements? Is this model of society viable and capable of ensuring sustainable consumption? Is it possible to extend this experience to all social strata?

Keywords: innovation, creative approach, management, management solution, Quality Management, entrepreneurship.

Постановка проблеми. Соціально-екологічні трансформації суспільно-економічної системи, у тому числі у наслідок прояву наступного етапу індустріалізації. Виключна роль, при цьому, належить людському капіталу, завдяки якому реалізуються зміни, на який вони є спрямованими та ініційованими. Відсутність системного підходу в управлінні, недостатній рівень співпраці, партнерства, інтеграції та взаємодії у цілісній структурі «бізнес – держава – соціум» стають при чиню конфліктів, нерівномірності витрат ресурсів та розподілу доходів, соціального розшарування, посилюють нерівність та знижують добробут населення країни. Загострення ситуації відбувається також внаслідок одночасного прояву протилежних процесів: прагнення бізнесу до зниження трансакційних витрат, у тому числі за рахунок впровадження технологічних інновацій та, як наслідок, вивільнення працівників, а також ріст безробіття та посилення нерівності між соціальними групами. Подолати вказані протиріччя не вдається навіть за рахунок збільшення частки креативної економіки. Вирішення вказаних проблем лежить у площині посилення ролі біоадекватної економіки, зокрема розвитку органічного виробництва і пермакультурного дизайну у сільському господарстві, ріст частки природо відповідних методів господарювання у інших секторах економіки, головним чином, за рахунок впровадження якісно нових управлінських рішень та системи управління якістю.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Пріоритетний характер вирішення соціально-екологічних проблем над економічними у сучасному світі породив такі явища як соціальне підприємництво, соціальну корпоративну відповідальність, активізував розвиток громадського сектору як дієвих учасників управлінських процесів як щодо діяльності окремих суб'єктів, так і у економіці у цілому, що знайшло своє відображення у працях сучасних вітчизняних та зарубіжних дослідників. Серед них О. Бабчинська [1], яка акцентує комунікаційну

складову управлінської діяльності; О. Пальчук, А. Гуцалюк [2], які актуалізують сутнісні підходи до технології управління як процесу; Г. Саймон [3], який на перше місце виводить адміністративну складову мотивації персоналу та багато інших. Не менш важливе значення за сучасних умов має якість прийняття рішення [4], у тому числі з позиції галузевого підходу [5]. І якщо до першої половини ХХ ст. економічні важелі управління передували з позиції визначення критерії вибору (домінувала, так звана, «коричнева економіка» індустріалізації, головними ознаками якої стали потужне енергоспоживання, використання переважно невідновлюваних ресурсів, породження глобальних соціально-екологічних проблем), то наразі світова спільнота перейшла на новий щабель розвитку – парадигму впровадження інноваційних технологій відновлення навколишнього середовища, збереження його багатоманіття, забезпечення продукування екологічно чистих продуктів та технологій, позитивного мислення, свідомої відповідальності, ефективного управління природними активами, пріоритету соціально-екологічних рішень над економічними (економічні прибутки є обумовленими у довгостроковій перспективі виваженою соціально-екологічною місією), співробітництва і партнерства на противагу конкуренції у ринковій економіці, безвідходності й розумної достатності на зміну споживацького підходу, які дозволяє у подальшому уникати криз. Реалізовані як на наднаціональному, державному та локальному рівнях, такі рішення потребують подальшого вивчення та впровадження найбільш цінних прикладів у рефракції до місцевої специфіки.

Формулювання цілей статті. Саме тому метою дослідження стало вивчення управління якістю та механізмів досягнення гармонізації та природної відповідності суб'єкту управління та середовища його діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Динамічні процеси у світовій політико-економічній системі, диференціація

соціально-економічного розвитку регіонів окреслили як спільні, так і відмінні риси у діяльності країн та окремих суб'єктів господарювання з позиції їх національного самовизначення та забезпечення спроможності. У той же час тісна взаємодія з навколишнім середовищем як результат процесу господарювання та життєдіяльності людей визначили як пріоритетні Цілі сталого розвитку, озвучені у рішеннях ООН та обрані як національна стратегія України [6], покликані впливати на економічні, соціальні, екологічні та управлінські процеси в країнах у процесі якісної міжгалузевої взаємодії учасників соціально-економічної системи. Вбудовані у концепцію громадської діяльності, корпоративної соціальної відповідальності бізнесу, соціального підприємництва. Переслідуючи інклюзивний підхід в управлінні та партисипацію як на локальному рівні, так і у галузевому спрямуванні, вказані цілі визначають технологічну основу та якісну базу управління не стільки виходячи від потреб людини, як з позиції відновлення та примноження природного потенціалу, що знаходить своє відображення на законодавчому, виконавчому та судовому рівнях, посиленні інтеграційних процесів та формуванні цілісної світової спільноти, що посилюється у процесі глобалізації. Вивчення проведених у 2000–2021 рр. наукових досліджень, аналітичний та лінгвістичний методи аналізу медійного простору виявили стійку динаміку до зростання інтересу до соціалізації існуючих проблем, активізацію та швидке реагувати громадянського суспільства на існуючі проблеми. І якщо ще наприкінці ХХ ст. рівень ВВП на душу населення та валові внутрішні витрати у галузевому розрізі були базовими показниками, які характеризували стан розвитку країн, то наразі конкуренцію йому становить рівень соціальної активності. Також до таких критеріїв все частіше потрапляють рівень екологічного забруднення, рівень зайнятості, низхідний тренд бідності, рівня енергоспоживання, кількість відновлюваних джерел енергії. Потужним двигуном економічного зростання стають структурні трансформації. У якості інвестицій за таких цілей стає соціальний та природний капітал територій, які обумовили застосування просторового планування та просторового розвитку системи управління на основі інструментів кластерного аналізу, що знайшло свій яскравий прояв у політиці Європейського Союзу, США та КНР, де до практичних аспектів планування включено соціально-економічний розвиток, у тому

числі через визначення економічно активної частки, впливу управлінських рішень на тривалість життя населення та його зайнятість, рівня збалансованого зростання, гармонізації та покращення взаємодії сільськими та міськими районами, зниження негативного впливу на навколишнє середовище, рівень культури, кількість реалізованих стратегічних проєктів.

Ми вважаємо, що важливими є всі елементи управлінського процесу: від розробки, ухвалення рішення до якісної його реалізації та гнучко на всіх етапах. І хоча алгоритм управлінської поведінки передбачає виважену сформовану процедуру (виявлення проблеми, визначення чинників внутрішнього та зовнішнього середовища, критеріїв ефективності вибору оптимального рішення, його вибір, ухвалення, оформлення, ресурсне забезпечення та реалізація), однак, особливо останнім часом все більшого значення у поведінці адміністративного персоналу набувають інноваційні та креативні підходи, пошук та реалізація нестандартних рішень (рис. 1).

Зважаючи на зазначене ключовою умовою управління якістю є світоглядно-процесний підхід. Практична реалізація вказаного підходу на своєму найвищому рівні знайшла свій прояв у діяльності родових садиб та родових поселень [8–10]. Родові поселення як цілеспрямовані спільноти, орієнтовані на комунікацію, співпрацю та цілісну інтеграцію людської діяльності до навколишнього середовища. Джерелом формування моделі сталого спроможного способу життя та споживання за принципом розумної достатності. Такі люди ведуть стійкий спосіб життя в громадах, вирішують проблеми споживання, використовуючи різні стратегії і моделі поведінки, які зменшують антропогенне навантаження на навколишнє середовище і майбутніх поколінь. Складність цього явища проявляється в багатстві зібраних вихідних даних. Отримані результати демонструють систему комунікації, виробництва та з позиції освоєння системи пермакультури та розвитку альтернативних поселень як наслідку трансформації суспільного життя з переважання екологічних та соціальних пріоритетів. Орієнтація на сталий розвиток, використання відновлюваних джерел енергії, безвідходну життєдіяльність та ноосферні підходи в освіті і вихованні як в теорії, так і на практиці вочевидь є тенденцією сьогодення. Вона ґрунтується на уявленні про свідоме споживання, індивідуальну відповідальність за майбутнє планети, недопущення виключної матеріалістичності як способу

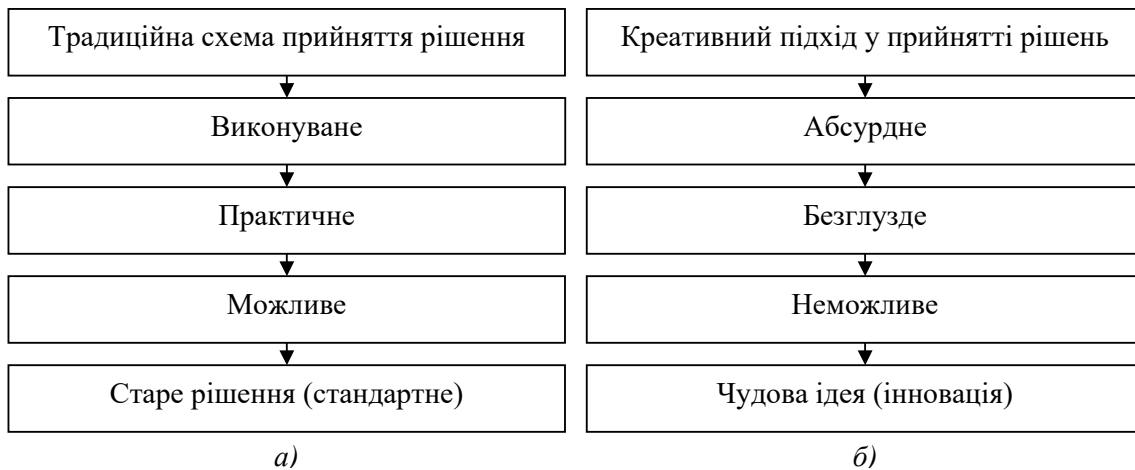

Рис. 1. Концептуальні відмінності процесу управління

Джерело: сформовано на основі [7]

життя. сучасні тенденції у соціумі провокують процес переосмислення життя у багатовекторному прояві та довгостроковій перспективі. Родові та екологічні поселення оцінюють власну діяльність за антропогенним впливом на навколишнє середовище, не допускаючи зниження його потенціалу.

Висновки. Наявний міжнародний досвід демонструє пріоритет національної та наднаціональної екологічної та соціальної політики. Чисельні грантові програми, кошти державного бюджету та місцеві фінанси є такими, що покликані сформуванати засади локальної економіки, створення умов для національної само ідентичності, переоцінки концепції «потреб», практики споживання і життєвих пріоритетів. Даючи відповідь на окремі аспекти життя соціуму наше дослідження залишає запитання на мотиви появи руху за екологічні та родові поселення? Чи є ця модель соціуму життєздатною та спроможною забезпечити стале споживання? Чи можливо поширити цей досвід на всі соціальні прошарки? Така модель нового локального розвитку з урахуванням наявного регіонального потенціалу, заснована на принципах інституціоналізації, розширення можливостей співпраці, зниження залежності від зовнішніх постачальників, зниженні структурних диспропорцій як на галузевому, так і на регіональному рівні за рахунок децентралізації та формування засад спроможності територіальних продуктивних сил, багатофункціонального, полівекторного, багатогалузевого та цілісного характеру розвитку, який пропонуємо вивчати на основі нормованих ваг у межах різних часових періодів, галузей, регіонів тощо.

На жаль, національна та світова статистика засвідчує стійкі процеси урбанізації внаслідок втрати чи відсутності роботи та недостатнього рівня системної підтримки. Чисельними залишаються знелюднені села. Поряд з цим люди стають заручниками ситуації, коли у містах відключають централізоване водо-, електро-, тепло-, газопостачання, відсутність продуктів харчування та предметів домашнього вжитку, або їх низька якість чи безпечність. Водночас, ми живемо у дивовижний час, коли відбувається процес сформування моделі майбутнього суспільства. Наразі найважливішою технологією стають спроможність та самодостатність. Сучасні технології дозволяють поступово забезпечувати себе тим рівнем комфорту, якого хочуть мешканці, а коли люди живуть у сільській місцевості, їм легше забезпечити себе їжею, чистою водою і теплом. Зростає кількість бажаючих жити у сільській місцевості.

Наявні військові дії та ситуація у світі спонукають до перегляду цінностей, світогляду та пріоритетів. Зокрема, все більше коло осіб починає допомагати та розуміти своє оточення. Посилюється розуміння того, що люди повинні перестати завдавати біль один одному. Як наслідок, ми можемо стати досить мудрими, щоб усвідомити власну дурість, пробачити її у собі. Чи чули ви про Родові садиби та Родові поселення? Це той шлях, коли люди беруть на себе відповідальність за своє життя, життя своїх близьких та територію свого проживання. Родова садиба являє собою територію площею 1 га, де понад 30% території знаходиться під лісом, а вироблені продукти не оподатковуються. Земля родової

садиби не може бути розділена або продана – вона передається лише у спадок. Це місце життя сім'ї, роду. Родова садиба об'єднує всіх: предків, покоління сім'ї, які живуть зараз, і тих, хто буде жити пізніше. Це місце збереження традицій і культури народу. Це самодостатня система, спроможна забезпечити сім'ю всім необхідним та зміцнити любов. Кожен може

зробити це для своєї сім'ї та дітей. У нашій країні кожна людина без ризику може розпочати своє життя у вмираючому селі, облаштовуючи родові садиби. Це буде екологічно, самодостатньо спроможне місце, яке функціонує відповідно до природних законів, а його мешканці ведуть екологічний спосіб життя відповідно до своєї мрії, яка реалізується.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бабчинська О.І. Комунікаційний процес в управлінні: основні положення. *Ефективна економіка*. 2018. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6539>
2. Пальчук О., Гуцалюк А. Підходи к определению технологии управления деятельностью предприятия. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2011. Вип. 19. С. 349–355.
3. Саймон Г.А. Адміністративна поведінка: Дослідження процесів прийняття рішень в організаціях, що виконують адміністративні функції / Пер. з англ. вид. Вид. переробл. і допов. Київ : АртЕк, 2001. 392 с.
4. Боровик М.В., Кондратенко Н.О., Новікова М.М. Теоретичні основи забезпечення якості прийняття управлінських рішень в умовах європейської інтеграції : монографія. Харків : Друкарня «Мадрид», 2020. 335 с.
5. Синчак В.П., Чубенко Л.Б. Особливості технології розробки управлінських рішень в закладі охорони здоров'я. *Modern science: problems and innovations: The 10th International scientific and practical conference (Stockholm, December 13-15, 2020)*. Stockholm : SSPG Publish. P. 622–630.
6. Ткачук В., Плотнікова М., Овдіюк О., Куриленко Д., Назімов І. Інноваційний вектор управління інвестиційною та антикризовою діяльністю підприємств. *Агросвіт*. 2022. № 3. С. 57–63.
7. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року : Указ Президента України. Документ 722/2019 у редакції від 30.09.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> (дата звернення: 25.03.2022).
8. Васильєв М.Л., Плотнікова М.Ф. Перспективи розвитку сільських територій та Концепція «Родової садиби»: соціально-екологічний аспект. *Вісник ЖНАЕУ*. 2014. № 2. Т. 4. Ч. II. С. 412–423.
9. Родова садиба: технології, комунікації, управління, економіка, підприємництво, екологія : [підручник]. вид. 2-е, випр. і доп. / М. Васильєв, М. Гончаренко, І. Грабар, І. Каракаш, В. Якобчук, С. Молодецька, М. Плотнікова. Київ : Видавництво Ліра-К, 2021. 484 с.
10. Васильєв М.Л. Родові садиби – один з напрямів раціонального використання земельних ресурсів ОТГ. *Управління та раціональне використання земельних ресурсів в новостворених територіальних громадах: проблеми та шляхи їх вирішення* : Зб. наук. праць Всеукр. наук.-практ. конф. (Херсон, 05-06 березня 2019). Херсон : ДВНЗ «ХДАУ», 2019. С. 153–156.

REFERENCES:

1. Babchynska O.I. (2018) Komunikatsiyni protses v upravlinni: osnovni polozhennia [Communication process in management: main provisions]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, 9. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6539>
2. Palchuk O., Hutsaliuk A. (2011) Podkhody k opredeleniyu tekhnolohyy upravleniya deiatelnosti predpriyatiya [Approaches to determining the technology of enterprise activity management]. *Naukovi pratsi Kirovohradskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu. Ekonomichni nauky – Scientific works of Kirovohrad National Technical University. Economic Sciences*, 19, 349–355.
3. Saimon H.A. (2001) Administratyvna povedinka: Doslidzhennia protsesiv pryiniattia rishen v orhanizatsiakh, shcho vykonuiut administratyvni funktsii [Administrative behavior: A Study of decision-making processes in organizations performing administrative functions]. Kyiv: ArtEk.
4. Borovyk M.V., Kondratenko N.O., Novikova M.M. (2020) Teoretychni osnovy zabezpechennia yakosti pryiniattia upravlinskykh rishen v umovakh yevropeiskoi intehtratsii [Theoretical foundations of quality assurance of managerial decision-making in the context of European integration]. Kharkiv: Drukarnia «Madryd».
5. Synchak V.P., Chubenko L.B. (2020) Osoblyvosti tekhnolohii rozrobky upravlinskykh rishen v zakladi okhorony zdorovia [Features of technology for developing management solutions in a healthcare institution]. *Modern science: problems and innovations: The 10th International scientific and practical conference (Stockholm, December 13-15, 2020)*. Stockholm: SSPG Publish.

6. Tkachuk V., Plotnikova M., Ovdiiuk O., Kurylenko D., Nazimov I. (2022) Innovatsiinyi vektor upravlinnia investytsiinoiu ta antykrizovoiu diialnistiu pidpriemstv [Innovative vector of investment management and anti-crisis activities of enterprises]. *Ahrosvit – Agroworld*, 3, 57–63.

7. Pro Tsili staloho rozvytku Ukrainy na period do 2030 roku [On the Sustainable Development Goals of Ukraine for the period up to 2030] (2019): *Ukaz Prezydenta Ukrainy – Decree Of The Ukraine President*. Dokument 722/2019 u redaktsii vid 30.09.2019. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>

8. Vasyliev M.L., Plotnikova M.F. (2014) Perspektyvy rozvytku silskykh terytorii ta Kontseptsiiia 'Rodovoi sadyby': sotsialno-ekolohichnyi aspekt [Prospects for Rural Development and the concept of "Family Homestate Settlements": socio-ecological aspect]. *Visnyk ZhNAEU – Bulletin of ZHNAEU*, 2(4/2), 412–423.

9. Vasyliev M., Honcharenko M., Hrabar I., Karakash I., Yakobchuk V., Molodetska S., Plotnikova M. (2021) Rodova sadyba: tekhnolohii, komunikatsii, upravlinnia, ekonomika, pidpriemnytstvo, ekolohiia [Family Homestate: technologies, communications, management, economics, entrepreneurship, ecology]. Kyiv: Vydavnytstvo Lira-K.

10. Vasyliev M. (2019) Rodovi sadyby – ody z napriamiv ratsionalnoho vykorystannia zemelnykh resursiv OTG [Family Homestates – one of the directions of rational use of land resources of United territorial communities]. *Upravlinnia ta ratsionalne vykorystannia zemelnykh resursiv v novostvorenykh terytorialnykh hromadakh: problemy ta shliakhy yikh vyrishennia – Management and rational use of land resources in newly created territorial communities: problems and ways to solve them: Zbirnyk naukovykh prats Vseukrainskoi nauково-praktychnoi konferentsii* (Kherson, 05-06 bereznia 2019 roku). Kherson: DVNZ «KhDAU».